

گذری بر رویکردها و روش‌های روایتگری در کاروان‌های راهیان نور

دکتر علی محمد نائینی*

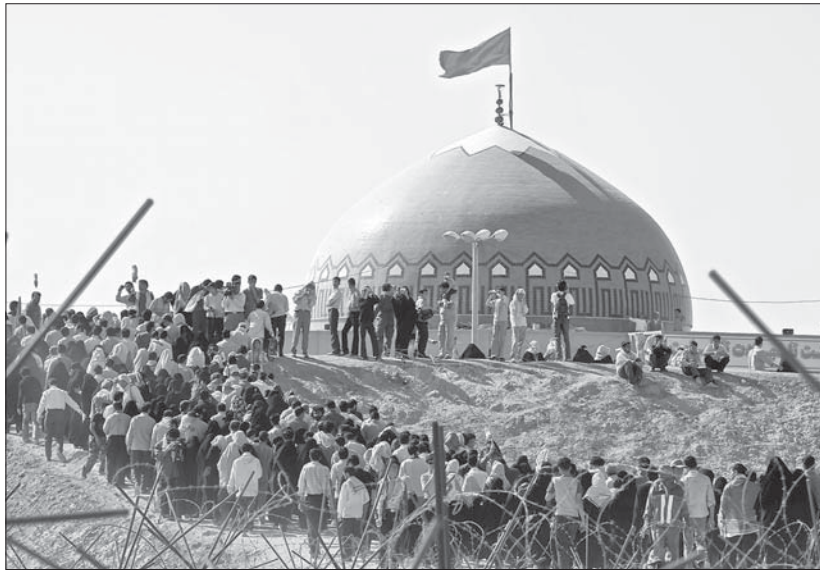
بی‌تردید کاروان‌های بازدید از مناطق عملیاتی دوران دفاع مقدس که امروزه با عنوان اردوهای راهیان نور شناخته می‌شود بزرگترین رویداد فرهنگی جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود که همه ساله جمعیت میلیونی را به خود جذب می‌کند. روایت صحیح و تأثیرگذار از حوادث دفاع مقدس موضوعی مهم و قابل‌تأمل است که جا دارد مسئولان امر ضمن تعامل و هم‌اندیشی در این زمینه گام‌های اساسی و عملی برداشته، با غنای محتوای مناسب کاروان‌های عظیم راهیان نور، در تحقق منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بیش‌ازپیش تلاش کنند. آنچه در ادامه می‌آید، گذری بر رویکردهای محتوایی درخصوص نقش و جایگاه روایت صحیح از حوادث دفاع مقدس است که به‌اختصار ذکر می‌شود. واژگان کلیدی: روایت‌گری، راویان، راهیان نور، گردشگری جنگ، کمیته تدوین محتوا.	چکیده		

عواطف مخاطب خوب است، اما چنین روایتی در عین ضروری‌بودن، کافی نیست؛ زیرا بیان‌کننده همه ابعاد دفاع مقدس نیست و روایت دفاع مقدس نباید در سطح خاطره‌گویی بماند. هرچند این نوع از بیان خاطرات نیز آثار تربیتی و مخاطبان زیادی دارد، اما کافی نیست. رویکرد دیگر، روایت تاریخی حوادث مهم دفاع مقدس است که ذکر آنها به‌ویژه با بیان دقیق شرایط کشور و منطقه و جهان در آن دوره بسیار ضروری است؛ بنابراین باید ضمن روایت

پیامدهای روایت موفق

روایت موفق روایتی است که روی عواطف و اندیشه مخاطب تأثیر گذارد و بین او و حادثه‌ای که روایت می‌شود، ارتباط برقرار کند. اصولاً روایت‌ها از دفاع مقدس تحت‌تأثیر رویکردهای راوی به دفاع مقدس متفاوت است. یک رویکرد، بیان ابعاد عاطفی و حماسی دفاع مقدس است که عمدتاً راوی به نقل خاطرات معنوی و اجتماعی و جنبه‌های حماسی دفاع مقدس می‌پردازد. این رویکرد برای برانگیختن

* مسئول مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

یادمان شهدای عملیات کربلای ۵ (شلمچه)، استان خوزستان.

با تکمیل انتشار روزشمارهای دفاع مقدس به‌همت مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس در قالب ۶۰ عنوان کتاب در دست نگارش و تألیف که نزدیک به ۵۰ درصد آنها به چاپ رسیده یا آماده چاپ است، می‌توان بخش زیادی از خلأهای روایت‌های مستند را پوشش داد. این مجموعه، منبعی خوب و کاملاً تحقیقی و مستند برای روایان دفاع مقدس و دربرگیرنده همه حوادث دهه اول انقلاب است. به تعبیر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) دفاع مقدس [حادثه و رویدادی] بسیار فوق‌العاده است. پیروزی این جنگ را باید مردم ایران تا ۲۰۰ سال آینده حس کنند و این کار ممکن نیست مگر با شکافتن ذره‌ذره سلول‌های جنگ؛ هر ذره‌اش که شکافته شود در آن حرف‌ها و مطالب فراوانی موجود است. تحقق این نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نیازمند مطالعه، تحقیق و تربیت روایانی است که قدرت شکافتن ذره‌ذره

به وحدت جامعه، دستگاه‌ها، نهادها و نیروهای مسلح لطمه می‌زند، اجتناب شود. دفاع مقدس یک هویت ملی و مولد آن ارزش‌های اسلامی و انقلابی است. بنابراین، در روایتگری باید تراز دفاع مقدس مورد توجه قرار گیرد. در روایت حقایق دفاع مقدس، قدرت خطابه و تحلیل بسیار مهم است. علاوه بر آن، راوی باید دانش لازم را درباره دقایق و جزئیات دفاع مقدس داشته باشد و روایت مستند و دقیق را از روایت‌های نادرست تشخیص دهد تا در مخاطب ابهام و سؤال و تصویر غیرواقعی از دفاع مقدس به وجود نیآورد. کتب نبردی مستند، کتب روزشمار دفاع مقدس و آثار تحلیلی که پاسخ بسیاری از شبهات و سؤالات را داده است، منابع ارزشمندی است که روایان گران‌قدر راهیان نور باید مدام این‌گونه محصولات را رصد کنند و با مطالعه این کتب مستند و دقیق، بر غنای محتوایی روایت خود بیفزایند.

و دستگاه‌های فرهنگی ما به این سرمایه‌ای که برای حرکت فرهنگی در اختیار داریم، توجه لازم را ندارند. راهیان نور کارکردهای متنوع و همه‌جانبه‌ای دارد؛ هم کارکرد تربیتی و فرهنگی، هم کارکرد مقابله با جنگ نرم دشمن، و هم کارکرد هویت‌بخشی در عرصه‌های مختلف ملی، دینی و انقلابی. این حرکت عظیم غرور و اعتمادبه‌نفس ملی را تقویت می‌کند، هم‌بستگی و علائق ملی را افزایش می‌دهد، برای میدان‌های جدید منابع انسانی معرفی و مهم‌تر از همه، عامل حیات و بالندگی ما یعنی فرهنگ جهاد، مقاومت و ایستادگی در برابر دشمن را در فتح خرمشهرهای جدید تقویت می‌کند.

رویکردها و اولویت‌ها در مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سپاه از سه ظرفیت بسیار خوب و منحصربه‌فرد برخوردار است. این سه ظرفیت مهم در کنار سایر مؤلفه‌ها و توانمندی‌های این مرکز عبارت‌اند از:

۱. وجود محققان و راویان دفاع مقدس.
۲. در اختیار داشتن اسناد منحصربه‌فرد دهه اول انقلاب اسلامی به‌ویژه دوران دفاع مقدس.
۳. تولید محصولات مستند و دقیق متکی بر اسناد دست‌اول.

باتوجه به توانمندی‌های موجود و به‌منظور تقویت و توسعه فعالیت‌های مرکز، اقدامات این مجموعه در چارچوب سند راهبردی جدید مرکز، ادامه انتشار آثار مستند با هدف روایت تاریخی و مستند حوادث و مسائل اساسی دفاع مقدس، سازماندهی، احیا و تکمیل

سلول‌های دفاع مقدس را داشته باشند که البته در حال حاضر، راویان موفق بسیار خوبی در این عرصه مشغول فعالیت‌اند و باید جبهه مؤمن انقلابی روایت دفاع مقدس با رویکرد مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) روزبه‌روز تقویت شود.

اگر ۸ سال دفاع مقدس را درست تبیین کنیم، جوان امروز و آینده پاسخ خیلی از سؤالات خود را به دست می‌آورد، برایش هویت تولید می‌شود، برای همه میدان‌های جهاد و پیشرفت و مقاومت آماده می‌شود و جنگ نرم دشمن هم از خاصیت می‌افتد و اقدامات خصمانه آنها خنثی می‌شود.

کارکردهای راهیان نور

مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) با بیان اینکه "حقیقتاً دفاع مقدس ثروت ملی است." مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) بهترین

تبیین‌ها و توصیف‌ها را از این ثروت ملی و نقش راهیان نور و روایتگری داشته‌اند. ایشان راهیان نور را یک فناوری برای استخراج این ثروت و گنجینه ملی معرفی و بر بهره معنوی و زیارت بامعرفت تأکید کرده‌اند. با اطمینان باید گفت که یکی از چند رویداد مهم فرهنگی کشور که به انتقال بهره معنوی و عمق‌بخشی فرهنگی کمک جدی می‌کند، راهیان نور است. از اربعین هم می‌توان به‌عنوان رویداد دیگر هم‌تراز راهیان نور نام برد که متأسفانه برخی از مراکز

روایت صحیح باید به جوان امروز اعتمادبه‌نفس و خودباوری داده، درنهایت، روایت موفق روایتی است که در جوان امروز افتخار به گذشته و امید به آینده را تقویت کند.

گذاشته است و به تدریج شرایط فراهم‌تر خواهد شد. در رویکردهای جدید، تعامل مؤثر تخصصی و میدانی با صاحب‌نظران و سایر مراکز فعال در حوزه دفاع مقدس و تقویت رسانه‌ای و اطلاع‌رسانی مرکز مورد توجه خواهد بود.

کمیته تدوین محتوای روایت راهیان نور

این کمیته که با تدبیر ریاست محترم بنیاد حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس مدتی است در ذیل شورای سیاست‌گذاری راهیان نور تشکیل شده، تاکنون با نمایندگان دستگاه‌های مختلف از جمله ارتش، سپاه، جهاد، ناجا و تعدادی از راویان و کارشناسان جلساتی را برگزار کرده و در حال تعامل و رایزنی برای سیاست‌گذاری و نظارت بر حوزه محتوایی روایت‌های راهیان نور است. هدف اصلی تشکیل جلسات کمیته، تدوین و تقویت محتوای روایتگری است. در اولین جلسات شورای سیاست‌گذاری راهیان نور، سند راهبردی روایتگری که شامل اهداف، خطوط کلی روایتگری و راهبردهای کلان و موضوعی و بخشی است، ارائه و بررسی خواهد شد. هم‌زمان، کارگروهی مسئولیت بررسی آثار تولیدشده موجود را به‌عنوان منابع روایتگری برعهده دارد تا در همین چارچوب، آثار خوب و موفق تجدید چاپ شده، نیازهای جدید شناسایی و برای سال آتی انتشار یابد.

اسناد دفاع مقدس از طریق تاریخ شفاهی فرماندهان شاخص، تکمیل روند تولید محصولات قابل‌اتکا، تدوین تجربه‌ها و عبرت‌های دفاع مقدس در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و همچنین پاسخ به سؤالات و شبهات و تحریف واقعیت‌های تاریخ دفاع مقدس خواهد بود. به‌طور طبیعی برخی از آثار مرکز مانند کتب نبردی، اطلس‌ها و روزنامه‌ها آثار مرجع به شمار می‌آیند و برخی از آثار، اجتماعی فرهنگی و موضوعی است که عمدتاً با هدف انتقال بهره‌های معنوی دفاع مقدس منتشر خواهد شد.

در رویکردهای جدید، فهرستی از آثار استانی و ورود مرکز به ابعاد جدیدی از دفاع مقدس به‌ویژه ابعاد اجتماعی فرهنگی آن در کنار نبردنویسی نیز پیش‌بینی شده است. علاوه بر آن، گسترش تاریخ‌نگاری و پژوهش به عرصه‌های جدید مأموریت‌های سپاه، محور مقاومت و اقدامات محوری سپاه، از اهداف مرکز در سند راهبردی جدید است.

در بخش اسناد به‌طور قطع مرکز اسناد و مطالعات دفاع مقدس با تعاملات جدیدی که آغاز شده است، راه را برای بهره‌مندی از اسناد با هدف تولید آثار و توسعه آثار ویژه دفاع مقدس توسط پژوهشگران، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و نویسندگان دفاع مقدس و مستندسازان این حوزه دفاع مقدس باز

